

dr hab. Robert Kłaczyński prof. UKEN

Kraków, 31.08.25.

rklaczynski@gmail.com

500 38 28 37

Recenzja Pracy Doktorskiej

Autor recenzji: dr hab. Robert Kłaczyński prof. UKEN

Tytuł recenzowanej pracy dyplomowej:

Państwa obszaru poradzieckiego w polityce bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej (ss. 743)

Miejsce:

Wojskowa Akademia Techniczna

Autor pracy doktorskiej:

mgr Jarosław Grabowski

Promotor Pracy doktorskiej:

Prof. dr hab. Wojciech Włodarkiewicz

Promotor Pomocniczy Pracy doktorskiej:

Dr Marzena Walkowiak

Układ i konstrukcja pracy doktorskiej

Układ i konstrukcję pracy doktorskiej należy uznać za prawidłowe, sprzyjające analizie problemowej kluczowych dla narracji prowadzonej przez autora kwestii w pracy zawartych choć nie bez pewnych zastrzeżeń ze strony recenzenta ujętych w dalszej części recenzji. Należy również uznać powyższy układ za logiczny, spójny w stopniu co najmniej dobrym odpowiadający warsztatowi badacza na tym etapie rozwoju naukowego co znajduje potwierdzenie w kolejnych rozdziałach oraz podrozdziałach prezentowanego do oceny dzieła. Znajduje to również swoje odbicie w pozytywnej ocenie końcowej rozprawy doktorskiej. Recenzent stwierdza, iż dobór użytych środków, narzędzi jak również mechanizmów warsztatowych powinno się uznać za zadawalający choć zdaniem recenzenta powinny być one zasygnalizowane podobnie jak krótka charakterystyka literatury przedmiotu badań naukowych już we wstępie w stopniu znacznie szerszym niż miało to miejsce. Autor nadrabia to jednak w sposób udany w pierwszym rozdziale metodologicznym rozdziale pracy doktorskiej co należy uznać za przejaw pewnej dbałości o układ oraz konstrukcję pracy. Zbyt często bowiem zdarzają się przypadki niezbyt udanych „eksperymentów” umieszczania rozdziałów metodologicznych w dalszej części dzieła. Trudno to uznać za dobry pomysł szczególnie przy taka jasno i czytelnie zasygnalizowanym przedmiocie badań naukowych. Prowadząc w tej mierze narrację recenzyjną należy podkreślić, iż bardzo dobrze zostały nakreślone możliwości i ograniczenia związane z problematyką obszaru badań naukowych co niestety nie jest częstą domeną prac doktorskich powstających w ostatnich latach za co należą się doktorantowi słowa uznania. Nie wzbudza również wątpliwości ze strony recenzenta rozprawy doktorskiej dobór jak również późniejsze wykorzystanie metod badawczych w tym analizie doktrynalnej, scenariuszowej. Ta ostatnia jest w pełni adekwatna do zarysowanych już na wstępie pracy wyzwań związanych z analizą merytoryczną dokonaną przez Doktoranta. Prawidłowo (spoglądając na naturę rzeczy z pryzmatu interesów szeroko definiowanego Zachodu, bowiem z perspektywy Federacji Rosyjskiej sprawy mają się odmiennie) zarysowano główną hipotezę pracy. Zdaniem recenzenta można było jeszcze sformułować zagadnienia szczegółowe, które w znacznie lepszym stopniu dopełniłyby obrazu spraw przedstawionych przez autora dysertacji.

Treść pracy

W ramach pracy doktorskiej można wyszczególnić wstęp, sześć rozdziałów, liczne podrozdziały oraz zakończenie. Prace uzupełnia udana kompilacja wykresów, tabel, które

bardzo dobrze wpisują się w tok narracji realizowanej przez autora. Zawarte we wstępie pracy hipoteza, cele oraz liczne odniesienia do prowadzonych przez autora badań umożliwiają relatywnie wygodne poruszanie się po opisywanym przedmiocie niniejszej dysertacji. Jak już wspomniałem we wcześniejszej części recenzji praca doktorska składa się z sześciu rozdziałów.

W rozdziale pierwszym *Metodologiczne podstawy badań* Doktorant odniósł się do szeregu istotnych kwestii związanych z metodami prowadzonych badań naukowych, możliwościami i ograniczeniami ich stosowania w ramach analizy przedmiotu badań naukowych oraz sposobem doboru tez jak również poszczególnych tematów analizy merytorycznej. Należy również podkreślić co recenzent dysertacji przyjął z zadowoleniem, iż Pan mgr Jarosław Grabowski przyjął odpowiednią cezurę czasową co uniemożliwiło lub przynajmniej zredukowało do koniecznego minimum oddziaływanie retoryki czasów wojny zaciemniającej obraz rzeczy i spraw takimi jakimi się mają one naprawdę. Odejście od emocji i eseistyki zdaniem recenzenta wpływa skutecznie na końcowy efekt dzieła. Ten celowy i przemyślany zabieg naukowy świadczy o dojrzałości autora pracy oraz bardzo dobrze zrealizowanej zapewne we wstępnej części tworzenia dzieła pracy ze strony promotora/promotora pomocniczego.

Rozdział drugi rozprawy doktorskiej *Czynniki kształtujące rosyjską politykę bezpieczeństwa* to przybliżenie najważniejszych zagadnień, które są ujęte w polityce tego państwa sięgającej swoją genezę do historii gdzie wartości świata zachodu spotykały się z wartościami wschodnimi tworząc unikatową (co nie znaczy, iż korzystną dla państw zachodnich) spuściznę kulturowo, tożsamościową oraz cywilizacyjną z dominacją elementu przestrzenni. Ten ostatni element pobrzmiwa niemalże we wszystkich merytorycznych rozdziałach pracy autorstwa Pana mgr Jarosława Grabowskiego.

W rozdziale trzecim dysertacji *Założenia i strategiczne cele polityki bezpieczeństwa FR* Autor podejmuje trud analizy wyzwań, barier stojących przed instytucjami państwa rosyjskiego generującymi politykę bezpieczeństwa w dosyć szerokim kontekście. Z jednej strony stanowi to pozytywny punkt rozprawy doktorskiej z drugiej jednak wydaje się, iż autor mógł w znacznie większym stopniu zadbać o porządek w realizowaniu zadań w tym obszarze badawczym. Próbując analizować „przysłowiowe” wszystko często pomija się te kwestie, które powinny być przeanalizowane w sposób znacznie bardziej szczegółowym kosztem wielu innych problemów mogących być po prostu pominiętych.

Czwarty rozdział rozprawy doktorskiej *Bilans rosyjskiej polityki bezpieczeństwa w procesie integracji europejskiego części obszaru poradzieckiego w latach 2014 – 2022* to udane, kompleksowe rozwinięcie tytułowego tematu. Nie wzbudza również wątpliwości **piąty rozdział** pracy doktorskiej *Priorytety rosyjskiej polityki bezpieczeństwa wobec państw obszaru poradzieckiego do 2032 roku*, w którym Autor

na podstawie przyjętych kryteriów typologicznego wyliczenia (wyszczególnienia) priorytetów dokonuje udanej, w miarę gruntownej analizy przedmiotowej. Ostatni **szósty rozdział** rozprawy doktorskiej *Scenariusze reintegracji europejskiego obszaru poradzieckiego* (sformułowanie reintegracja powinno być używane w sposób konsekwentny w całej pracy zamiast innego aczkolwiek nie analogicznego sformułowania integracja) w udany sposób dopełnia tok narracji prowadzonej przez Autora rozprawy doktorskiej. Rolą recenzenta jest krytyczne spojrzenie na dzieło aczkolwiek trudno też nie docenić ogromu wykonanej pracy analitycznej przez autora rozprawy, Jego horyzontów i możliwości intelektualnych co mimo pewnych słów krytyki należy zauważyć, podkreślić oraz w pełni docenić już na tym etapie recenzji.

Ocena treści rozprawy doktorskiej

Zdaniem recenzenta najlepszym wymiernikiem oceny treści pracy jest zapoznanie się ze strony osoby wyznaczonej przez Szanowne Gremium i odpowiedzialnej za wygenerowanie recenzji z obszarem badań, celowością poruszenia problemów w ramach tychże poddanych analizie, które autor pracy zawarł we wstępie. Stąd też celowym wydaje się zacytowanie autora rozprawy doktorskiej: „Znaczenie naukowe rozprawy przejawia się w wypracowaniu spójnego, wielowymiarowego modelu analizy polityki bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej wobec europejskich państw poradzieckich. Uwzględniono w nim zarówno ujęcie retrospektywne, jak i prognostyczne. Dysertacja wnosi wkład do rozwoju narzędzi badawczych umożliwiających prognozowanie zachowań strategicznych państw o charakterze rewizjonistycznym oraz pozwala na weryfikację obowiązujących koncepcji teoretycznych, w szczególności teorii neoimperializmu i doktryny „bliskiej zagranicy” w świetle współczesnych realiów geopolitycznych. Opracowane wnioski, oparte na analizie doktrynalnej, empirycznej i scenariuszowej, cechuje potencjalna użyteczność praktyczna, przeznaczona dla środowisk akademickich, instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo międzynarodowe oraz decydentów politycznym. Mogą one stanowić podstawę do trafniejszego rozpoznania intencji strategicznych Federacji Rosyjskiej oraz projektowania adekwatnych sposobów reagowania na zagrożenia w regionie Europy Wschodniej” (s. 7). Przytoczony powyżej fragment niezwykle obszernej pracy w sposób udany definiuje cel rozprawy oraz jej znaczenia dla polskiej nauki stanowiąc wypełnienie luki, która niewątpliwie istnieje. Autor relatywnie dobrze wywiązuje się powierzonego Jemu zadania przedstawienia polityki bezpieczeństwa, elementów kultury strategicznej postradzieckiej choć odwołującej się do dziedzictwa „Białych” Rosji. Będące wynikiem metodycznie prowadzonego wywodu wnioski są logiczne, schludne pojęciowo

oraz narracyjnie a co najważniejsze przekonywujące. Autor, co ważne postrzega rzeczywistość taką jaka jest odrzucając stereotypy oraz charakterystyczną dla naszych czasów powierzchowną, zbyt jednostronną narracją. Za wystarczającą należy uznać literaturę przedmiotu badań naukowych. Autor w stosunkowo dobry sposób porusza się po tejże wykazując przy tym znajomość tematu w stopniu co najmniej dobrym. Recenzent w tej części recenzji myśli nie tylko o ilościowym ale jakościowym wymiarze przywołanych przez autora rozprawy pozycji. *Największym atutem pracy doktorskiej jest to, iż wnosi ona do nauki nowe treści czego nie można powiedzieć o szeregu prac o charakterze stricto teoretycznym powielającym inne badania naukowe. Zdaniem recenzenta lepiej jeśli doktorant zmaga się często z różnym skutkiem z trudną materią, z której płyną wnioski praktyczne niż stosując metodę opisową podejmuje przebadany już wnikliwie obszar przez innych, często wybitnych i o ugruntowanej renomie naukowców. Nie tędy droga polskiej nauki. Na szczęście autor tą drogą nie podążył.*

Konkluzje szczegółowe

Praca jest udanym podsumowaniem badań przeprowadzonych przez autora. Wnioski, oceny, podsumowania są logiczne, spójne, sensowne artykułowane w konkretnym celu (celach) nie zaś po to aby dopełnić li tylko i wyłącznie przedmiotu prowadzonej narracji. Niewielkie ilości błędów ortograficznych oraz stylistycznych nie wpływają na sumaryczną ocenę dzieła autorstwa Pana Jarosława Grabowskiego. Dbłość o szczegóły co jest widoczne w dobrze zrealizowanych przypisach, bibliografii, opisach tabel, rysunków świadczy o pewnej dojrzałości naukowej (w obszarze metodycznym) Doktoranta. Główny cel pracy jakim było przybliżenie badań w analizowanym przez Autora pracy obszarze został (mimo niewielkich zastrzeżeń ze strony recenzenta) zrealizowany. Biorąc pod uwagę powyższe, zwłaszcza dobry tok narracji, bardzo dobrą (co zasługuje na podkreślenie) orientację w trudnym (w każdym wymiarze prowadzonych badań) obszarze **tematycznym należy przychylić się do opinii o pracy wnoszącej istotny wkład w rozwój badań**. Właściwy wybór problemów, dobre dopasowanie narzędzi badawczych również w sposób jednoznacznie pozytywny wpływa na ostateczną, sumaryczną ocenę dokonań oraz formułowane przez recenzenta pracy doktorskiej wnioski. Rozprawa doktorska po dokonaniu niezbędnych zmian w układzie i konstrukcji pracy, oraz dostosowania się do uwag recenzenta (jak mniemam

również innych recenzentów) nadaje się do druku. Brak jest bowiem dobrych, w miarę obiektywnych, wyważonych pozycji wydawniczych obejmującej obszarem zagadnień przedstawioną przez autora z wielu płaszczyzn oraz w różnych kontekstach w obszarze zróżnicowanych kryteriów dookreśloną tytułem dzieła tematykę. Podobnie jest w przypadku postawionych przez Doktoranta scenariuszy choć akurat w tym ostatnim przypadku dynamiki zmian globalnych wymaga daleko idącej ostrożności w formułowaniu wniosków końcowych. Nie jest to jednak uwaga o charakterze negatywnym raczej stwierdzenie faktów oczywistych, pewnej rzeczywistości, która dzisiaj jest aczkolwiek nie jest nam ona przeznaczona nie tylko na stałe ale jak pokazują wydarzenia nawet w mocno zawężonych przedziałach czasowych poddanych analizie. Należy więc o tym pamiętać pisząc scenariusze, kreśląc prognozy.

Konkluzja ostateczna

Pracę Doktoranta należy ocenić pozytywnie. Nie budzi więc zdziwienia przedstawiona w tej części recenzji konkluzja głosząca, iż recenzent wnioskuje o przekazanie jej do dalszego toku procedowania.

Robert Kłaczyński